

NEKONVENCIONALNI JEZIK ĐURĐEVIĆEVA DERVIŠA

1.

Komički spjev Stijepa Đurđevića *Derviš* pjesničko je djelo za koje literarna povijest navodi kako je ugađalo ukusu književne publike u starom Dubrovniku.¹ Današnje pak čitateljstvo (ako je upućeno u hrvatsku književnu produkciju od kraja 15. do početka 17. st.) zacijelo će osjetiti da je *Derviš* pjesničko djelo koje se po svojim jezičnostilskim osobinama znatno odvađa od stilski stereotipnih »pisni ljuvenih« onoga vremena te se približava vještini kojom se u svojim zrelim djelima (osobito u komedijama) jezikom služi Marin Držić.

Uspjeh se *Derviša* oduvijek s pravom pripisuje njegovu nekonvencionalnome jezičnom izboru. Sažeti prikazi o Stijepu Đurđeviću, dani u povijesnim pregledima o starijoj hrvatskoj književnosti, tu činjenicu složno ističu. Već je Medini uočio »vrijednost pjesnika, što je govor prilagodio načinu mišljenja, koji može derviš, uzet kao tip, uopće imati.«² Kasniji su literarni historičari nastavili isticati uspješan jezičnostilski izbor u *Dervišu*, ali su to nešto potanje argumentirali: u težište pažnje stavili su turzcizme u tekstu spjeva. Prema Vodniku, *Derviš* se odlikuje »dotjeranom dikcijom, u kojoj birana mješavina turskih riječi sa krepkim narodnim govorom pojačava komične crte starca derviša, a sve to ovu pjesmu stavlja uporedo s dotjeranim pjesničkim djelima ovoga doba.«³ Lozovina pak ističe »lijep jezik i narodan slog ove humoreske, miješanje turcizama s jezgrovitom i čistom hercegovštinom«,⁴ a Kombol smatra kako je Đurđevićev spjev »sačuvao svoju svježinu... s množinom zgodno upletenih turskih riječi.«⁵

Navedeni sažeti sudovi književnih historičara već odavno pružaju poticaja za potanku stilističku analizu *Derviša*, ali se ona ne provodi. Tek nedavno

¹ Važniju literaturu o Stijepu Đurđeviću v. u knjizi: *Zbornik stihova XVII. stoljeća*, Pet stoljeća hrvatske književnosti (PSHK), knj. 10, priredio: Rafo Bogišić, Matica hrvatska — Zora, Zagreb 1967, str. 87—88.

² M. Medini, *Povijest hrvatske književnosti u Dalmaciji i Dubrovniku*, knj. I: XVI. stoljeće, MH, Zagreb 1902, str. 159.

³ B. Vodnik, *Povijest hrvatske književnosti*, knj. I: Od humanizma do potkraj XVIII. stoljeća, s uvodom V. Jagića o hrvatskoj glagolskoj književnosti, MH, Zagreb 1913, str. 257.

⁴ V. Lozovina, *Dalmacija u hrvatskoj književnosti*, povijesni pregled regionalne književnosti u Dalmaciji, Hrvatskom primorju i Istri (800—1890), MH, Zagreb 1936, str. 151—152.

⁵ M. Kombol, *Povijest hrvatske književnosti do narodnog preporoda*, II. izdanje, priredili Milan Ratković i Jakša Ravlić, MH, Zagreb 1961, str. 235.

javlja se prvi pokušaj, i to ponovo u okviru književnopovijesnoga pregleda: gotovo polovicu svojega prikaza o Stijepu Đurđeviću posvećuje Marin Franičević izražajnoj strani njegova spjeva.⁶ Puna dragocjenih poticaja, Franičevićeva raščlamba ipak ne daje zaokruženu sliku o Đurđevićevim stilskim postupcima.

Njegovi pjesnički prethodnici poznavali su nešto turskoga leksika, ali su se njime rijetko služili, i to tek govoreći o Turcima ili na njih aludirajući. Tako npr. Marko Marulić u *Juditi* opisuje asirsku vojsku (mислеći na tursku) na ovaj način:

svi bihu veseli, *talambas* tučahu...
Prid njimi jizdući vojvode s *tumbatom*...
na njoj korugvicu, *bedeva* vodeći...⁷

U Karnarutićevu *Vazetju Sigeta grada* ovakav je opis janjičara:

Janjičarske age biše deset tisuć,
svaki dobre snage, biti se mnogo vruć.
Mnogi *topidžije* prid njih su umići,
proside *đidije* s mladimi ditić⁸

i opis konja:

Pod nikim konj *jugat*, ali vran, ali siv,
a pod nikim *durat*, carnorep, carnogriv;
pod nikim jabučast, prozelen pod nikim,
pod nikim *alatast* s biligom razlikim.⁹

No u našu lirsku poeziju i u pjesnička djela što ih je ona izravno poticala (npr. u pastore, maskerate i dr.) turcizmi su vrlo rijetko i oskudno prodirali.

Upravo je Đurđević spjev u tome pravi izuzetak: direktno se nadovezujući na *Jeđupku* (kojoj je parodija), zajedno s njome *Derviš* izvire iz petrarkističko-pastoralnoga kompleksa, tj. iz inače jezičnopuristički orijentiranih kanconijera »pisni ljuvenih«. Nije stoga pretjerano unaprijed kazati da izražita množina turcizama u *Dervišu* mora imati osobitu namjenu.

Turske jezične elemente u Đurđevićevu djelu promotrit ću kao jezični sloj koji funkcionira na podlozi što je čini temeljni, hrvatskim jezikom pisani dio teksta. Napominjući da bi Đurđevićovo djelo bilo vjerojatno zanimljivo za obradbu i sa stručnoga turkološkog stajališta, ističem kako se pri svojoj analizi služim objašnjenjima što postoje u nekim dosadašnjim izdanjima *Der-*

⁶ M. Franičević, *Razdoblje renesansne književnosti*, u knjizi: M. Franičević — F. Švelec — R. Bogošić, *Od renesanse do prosvjetiteljstva, Povijest hrvatske književnosti u sedam knjiga*, knj. 3, Liber — Mladost, Zagreb 1974, str. 186—189.

⁷ M. Marulić, *Judita, Suzana, pjesme*, PSHK 4, priredio: I. Slamnig, MH — Zora, Zagreb 1970, str. 46, st. 182, 185, 192.

⁸ Zbornik stihova XV. i XVI. stoljeća, PSHK 5, priredio: R. Bogišić, MH — Zora, Zagreb 1968, str. 262.

⁹ PSHK 5, str. 263.

viša¹⁰. Iz njih se vidi da Đurđević (osim pojedinih leksičkih turcizama fonetski prilagođenih našem jeziku: *derviš*, *haramija*, *hamalija* i dr.) upotrebljava kraće skupove u kojima se čuvaju prvobitne morfološke osobine (npr.: *čik mejdane* 'izađi na bojište', *đure šelum* 'rvimo se, borimo se' i dr.); to bi pak moglo biti znakom da je Đurđević nešto bolje poznao turski jezik te putokazom u kakva biografska istraživanja što bi dopunila njegov oskudno poznati životopis.

2.

Đurđevićev *Derviš* pisan je osobitom strofom: sekstinom simetričnih osmeraca sa srokovima *ababcc*. Neki su istraživači pomislili da je tu strofu u Dubrovniku uveo tek Ivan Gundulić u *Suzama sina razmetnoga* koje su tiskane god. 1622; to bi značilo da se Đurđević ugledao u Gundulića, odnosno da je *Derviš* morao nastati poslije god. 1622. U pravu je Marin Franičević kada (s nekoliko argumenata) opovrgava tu tezu¹¹. Za Franičevićevo protivljenje govore i neke činjenice iz metričkog razvoja u Dubrovniku 16. stoljeća.

Osim dvaju osnovnih načina za povezivanje osmeraca (tj. u distihe i u katrene) stari su pjesnici u Dubrovniku od Džore Držića i Šiška Menčetića do Ivana Gundulića eksperimentirali i s drugim mogućnostima. Na primjer, u *Hekubi* (koja se ranije pripisivala Mavru Vetranoviću,¹² a tvorac joj je zapravo Marin Držić¹³), već se prije god. 1567. (kada je M. Držić umro) pojavljuje osmerački petostih s rasporedom rime *ababc*:

O, kraljevstvo slavne Troje,
ne budu se veće zvati
neizmirne sile tvoje,
ni će veće straha dati
tim ki sabljom svit smetaju.¹⁴

Najnoviji pak nalaz potpune verzije Vetranovićeve prve pastirske igre (*Istorija od Dijane*),¹⁵ koju valja datirati u ranu stvaralačku fazu toga pjes-

¹⁰ Bilješke u knjizi: *Antologija dubrovačke lirike*, sastavio D. Pavlović, Nolit, Beograd 1960, str. 164—172; rječnik u PSHK 10, str. 301—310. — Također sam, dakako, iskoristio djelo: A. Škaljić, *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo 1965.

¹¹ Franičević, n. dj., str. 186—187.

¹² Pa je uključena u njegova djela; v. *Pjesme Mavra Vetranovića Čavčića*, dio II, skupili Dr. V. Jagić, Dr. I. A. Kaznačić i Dr. Gj. Daničić, Stari pisci hrvatski (SPH), knjiga četvrta, JAZU, Zagreb 1872, str. 389—490.

¹³ *Djela Marina Držića*, drugo izdanje (sa dvije table), za štampu priredio M. Rešetar, SPH VII, JAZU, Zagreb 1930, str. 455—552; Marin Držić, *Djela*, priredio F. Čale, Biblioteka Temelji, knjiga treća, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1979, str. 781—872.

¹⁴ M. Držić, *Djela* (Čale), str. 851—852.

¹⁵ Rukopis je god. 1981. pronađen u Milanu, a zaslugom S. P. Novaka postao je pristupačan, te se moglo prirediti njegovo kritičko izdanje: Slobodan P. Novak — Josip Vončina — Gracija Brajković, *Otkriće Vetranovićeve »Istorije od Dijane« u Milanu i Perastu*, »Forum«, god. XXI, knj. XLIII, br. 1—3, Zagreb, proljeće 1982, str. 88—187.

nika (tj. prije god. 1527. ili 1530), sadrži osmeračke sekstine s rasporedom rime *ababcc*, npr.:

Zato sada, braćo draga,
Milostivo svijeh molimo
Da skočimo svi jednaga
I obuće ne štedimo,
Da se vidi tko će bolje
Poplesati ovo polje.¹⁶

Stijepo Đurđević uključuje se, dakle, u dubrovačku versifikatorsku tradiciju kada piše:

Od repate ljepša s' *zvizde*
i od sunca i od zore,
punija si dike i *gizde*
negli čičak posred gore,
a sva u licu ružom captiš —
ja sam Dedo smamljen derviš (7—12)¹⁷

No osim osmeračke sekstine u tome je primjeru naslijeđena i tradicionalna rima *zvizde* x *gizde*, a takva je i rima *tužan* x *sužan* (st. 211 + 213). Neki su pak drugi parovi također poznati iz hrvatskoga stihotvorstva renesansnog razdoblja; npr. *poraza* x *ukaza*:

Najprije me gnjevom shara
a pak moga cić *poraza*
od milosti tve bir para
jadovnu mi ne *ukaza*,
neg me umorit svak čas želiš —
poražen sam Dedo derviš! (175—180)

iz Lucićeve *Robinje* (Samo čudna sila ljuvena *poraza* / Od takova dila služi put *ukaza*),¹⁸ a *suze* x *uze*:

Odgovorim roneć *suze*:
eto Dedo veće gine,
eto ahar za stan *uze*
a čul oštri za haljine,
dočim ga u greb ti zatvoriš —
poginuo sam Dedo derviš! (199—204)

iz Čubranoviću pripisivane *Jeđupke* (i cić guse, od kê riti / ne dadu mi grozne *suze*; / misleć, tužni što mi *uze*, / spomena me čini mriti).¹⁹

¹⁶ Stihovi 1064—1069.

¹⁷ Primjere iz *Derviša* dajem prema tekstu u PSHK 10, gdje stihovi nisu numerirani; brojevi stihova u primjerima odgovaraju numeraciji u navedenom Pavlovićevev izdanju (v. bilj. 10).

¹⁸ Hanibal Lucić — Petar Hektorović, *Skladanja izvarsnih pisan razlicih — Ribanje i ribarsko prigovaranje i razlike stvari ine*, PSHK 7, priredio: M. Franičević, MH — Zora, Zagreb 1968, str. 65, st. 11—12.

¹⁹ PSH 5, str. 109.

3.

Dobro je da stilistička analiza pođe od postavki kako *Derviš* sadrži obilje »zgodno upletenih turskih riječi« (Kombol), odnosno kako je jezik toga djela »birana mješavina turskih riječi sa jakim narodnim govorom« (Vodnik). Drugim riječima, valjalo bi odgovoriti: po čemu su turcizmi »zgodno upleteni«, odnosno po čemu s leksemima narodnoga govora čine »biranu mješavinu«. Osobito bi trebalo ispitati postoji li u *Dervišu* doista bitna opreka između turcizama i izraza »krepkoga narodnoga govora«.

Ponajprije, turcizmi u tom djelu ne pripadaju samo visokome stilskom izboru. U primjeru:

Nijesam *čoban* ni *kopile*, / jok, ja nijesam *kiridžija*, /
— od *kadune* ja sam vile / s *kôm* me rodi *čelebija*
(97—100)

u nizu su (izuzmemo li riječ *jok*) turcizmi — imenice, i to označujući pripadnike različitih društvenih slojeva. S tim u vezi možemo razlučiti dva niza: prvi, iz niskoga stilskog sloja (*čoban*, *kiridžija* te — s jasnim pejorativnim prizvukom — *kopile*) i drugi, svojstven visokome stilu (*kaduna*, *čelebija*).

Nadalje valja reći da turcizmi u *Dervišu* vrlo često nadomješćuju pojedine stalne izraze iz »pisnivačkoga« repertoara, a to najčešće stvara komički efekt. U nizu odličnih primjera vjerojatno najviše govori ovaj:

Prigrli me mila i blaga, / pomiluj me radi boga, / o gizdava,
o pridraga / *haramijo* srca moga (61—64)

Tim mjestom u *Dervišu* Đurđević prekraja jedan od poznatih stihova slavne, Čubranoviću pripisivane i god. 1599. tiskane *Jeđupke*, koja je nadahnjivala mnoge pjesnike u južnoj Hrvatskoj, među njima Ivana Gundulića, pa i samoga Stijepa Đurđevića. Strofa u *Jeđupci* koja sadrži od Đurđevića varirani stih glasi:

Tim od sužnja tebi tvoga / s voljom tvojom hoću reći, /
da prid tobom znam smrt steći, / *cesarice* srca moga.²⁰

Đurđevićeva je varijacija, dakle, ovakva: *cesarice* srca moga → *haramijo* srca moga. Dakako, izraz koji je posve u skladu sa stilom naših »pisni ljuvenih« (*cesarice*) zamijenio je izrazom u tome stilu nezamislivim (*haramijo*); ne samo što riječ *haramija* nikada nije pristajala u »pisni ljuvene«, već je ona uzeta iz posve niskoga jezičnog izbora (*haramija* 'razbojnik, bandit; hajduk'). No pjesnik joj je opredijelio značajne opreke snabdjevši kontekst hrvatskome petrarkizmu svojstvenim stilemima: »...o gizdava, o pridraga / *haramijo* srca moga«. Za razliku od apostrofa za »gospoju« (koje su u naših petrarkista odreda birane), u *Dervišu* se taj izbor kreće u rasponu: od riječi s pogrdnim prizvukom (*haramija*) do riječi najbiranije:

Alahise verse, nemoj / na željenje me skončano / prilagati
već nepokoj, / o gizdava ma *sultano* (217—220)
(217—220)

²⁰ PSH 5, str. 119.

Kao što se može naslutiti već prema kontrastu stilskih vrijednosti u vezi »...gizdava, ...pridraga haramijo«, glavna stilaska opreka u *Dervišu* nije turcizam — »krepki narodni« izraz, nego turcizam — tradicionalni poetizam. Ostvaruje se ta opreka na dva načina: ne samo izravnim sučeljivanjem nego (vrlo često) uvođenjem turskoga leksema na mjesto riječi iz repertoara »pisni ljuvenih«, npr.:

nu *đuzeluk* tvoj me kolje (21),

gdje bi po tradiciji pristajala imenica *lipos* (npr. »nu me *lipos* tvoja kolje«) ili *lipota* (npr.: »nu *lipota* tva me kolje«). Slično je u stihove:

u mom srcu zabilježi / zlatnom strijelom kom ga cijepa,
/ kojom *džiger* sved moj raniš (57—59)

uveo turcizam *džiger* na mjesto izraza *srce* ili čak vrlo uobičajenog deminutiva *srdačce* (uz moguće metričke prerasporede: »kojom *srce* sved *mê* raniš«, odnosno: »*kôm* *srdačce* sved *mê* raniš«).

Posve su iste vrste supstitucije turcizama u ovim primjerima:

1. da njom *pendžer* tvoj uresiš (125) [= *prozor*]
2. Samo pijem i noć i dan / *ljuti šerbet* mojih suza, /
er se ćutim jaoh probadan / od *ljuvenih* tvihi *mamuza*
(259—262) [*ljuti šerbet* = *goraki nalip*; *ljuvenih* ...
mamuza = *ljuvenih* ... *uza*]

Od situacija kada u *Dervišu* turcizmi ulaze u opreke sa starim metričko-stilističkim osobinama napose ćemo istaći njihove opreke s tradicionalnim rimama koje sadrže arhaične morfološke osobine. Takve se rime ostvaruju npr.: s gen. jd. im. sr. r. *nebi*; s lok. jd. im. r. *sviti*; s vok. jd. im. ž. r. *gospoje*. Đurđević piše:

1. Ti si rajski *melek* lijepi / koji sletje *zgara* s *nebi*, / ki me opoji i
zaslijepi, / da već ne znam ništa o sebi (37—40)
2. Ja *kader* sam učiniti, / ako mi se ne izgnijevaš, / za najljepšu na
svem *sviti* / pod *čengije* da se pjevaš / i *beitim* da se slaviš — /
razuman sam Dedo derviš (103—108)
3. Sve što imam na sem *sviti*, / *mê tekije* lijepu zgradu / ja ću tebi
pokloniti / i oko nje svu livadu. / tvoj *teferič* da tuj staviš — /
dobrostiv sam Dedo derviš (115—120)
4. *Hain* se učinih Muhamedu / rad ljeposti smjerne tvoje, / a ti ne-
ćeš bijednu Dedu / da se smiliš vijek, *gospoje*, — / zač mi ovi
zulum činiš? / ja sam Dedo gnjevan derviš (277—282)

Već je iz prvog primjera očigledno da harmoniju ne čine leksem *melek* i morfološki arhaizam *nebi* (ostvaren u rimi); činili bi je: leksem *angel* (*anjel*, *anđeo*) i oblik *nebi*. U drugom je pak primjeru neobično što se morfološkom arhaizmu *sviti* oponiraju turcizmi (npr.: *kader*), od kojih su neki prava supstitucija tradicionalnim izrazima (*čengije* ← *leut*, *beitim* ← *pisnima* [pjesni-

ma, pjesancam]). Istome morfološkom arhaizmu rime (*sviti*) oponiraju se u trećem primjeru turcizmi *tekije* i *teferič*, a u četvrtom se primjeru arhaičnom vokativu *gospoje* (praćenome arhaizmom-čakavizmom *zač*) suprotstavljaju leksemi *hain* i *zulum*.

4.

Svi pjesnici u južnoj Hrvatskoj od kraja 15. st. do Đurđevićeva vremena (pa i dalje) mnogo su polagali na to da akustički dojam njihovih tekstova bude što bolji. Zvukovnu perfekciju nastojali su postići brojnim fonostilističkim efektima, i to ne samo u rimama nego i u nevezanim dijelovima stihova. Stijepo Đurđević ostaje vjieran toj praksi, pa to i dokazuje primjerima kakav je ovaj:

Eto uHILJEN ja se skitam / i ucVILJEN ja se tučem, / prid dvorom
ti ter mahnitam, / skaČEM, plaČEM i jauČEM (157—160)

U fonostilističkoj igri među riječima sudjeluju, dakle, glasovno podudarni segmenti koji osim gramatičkih morfema zahvaćaju i dijelove leksičkih (-ilj + en; -č + em).

Fonostilistički efekt bio je Đurđeviću na umu i pri njegovu izboru pojedinih turcizama (osobito, njihovih skupova). Kada piše:

Del na čardak, *del*, *del*, brače (145),

versifikatoru nije važno ni leksičko ni gramatičko značenje oblika *del* (imper: 'dođi'), nego trokratno ponavljanje istoga glasovnoga skupa u riječi *del*. Ista ga namjera vodi da primijeni skupove turcizama u stihovima:

1. AlahiSE verSE, nemoj (217) [alahise verse 'za ljubav božju']
2. benUM rahUM, što se oholiš? (227) [benum rahum 'moja dušo']
3. beNUM džaNUM čin'mo hesap (135) [benum džanum 'moja dušo']
4. šUJLE-bUJLE da se čudiš (83) [šujle-bujle 'amo-tamo']

Skupovi turcizama u tim primjerima prestaju na čitatelja djelovati svojim pravim značenjem, nego ga zaokupljaju postignutom igrom glasovnog ponavljanja, pa su čak nalik magijskim izrazima.

S tim u vezi može se razmrsiti i važni paradoks oko *Derviša*: nakrcan turcizmima, on sadrži i mnogo takvih koji prvobitnoj publici toga djela (tj. Dubrovčanima na početku 17. st.) nisu mogli biti jasni; pa ipak, djelo je bilo vrlo omiljeno.

Objašnjenje bi se moglo naći u tome što Đurđević ostavlja da se značenje pojedinim skupovima odgonetne iz konteksta ili pak da ga čitatelj nasluti kako mu se čini najprikladnijim. U primjeru:

Ali ašik Dedo daje / *zain oldi* sej darove, / za nje er ljepos tva ne
haje / nit će da se meni ozove (139—142)

treći od navedenih stihova upućuje da to da izraz *zain oldi* znači 'uzalud' (te je sinoniman Đurđevićevoj riječi *zaman* 284). U primjeru pak:

Jarali oldum sa svih strana / po mom tijelu pritužnomu, / nu veći
je broj od rana / u bolesnu srcu momu (169—172)

čak i nije prijeko potrebno da čitatelj precizno pogodi značenje skupa *jarali oldum* ('izranjen sam'), već je dovoljno da ga shvati prema vlastitu nađenju (npr.: 'raniše me', 'a ti udri' i sl.).

Kao što se moglo nazreti, mnogi od turcizama u *Dervišu* manje djeluju svojom semantikom, a mnogo više akustičkim dojmom. Svrha im je, dakle, ponajprije stilska.

No djelo cijelim svojim tekstom ostavlja zvukovni dojam koji se temelji na pojačanoj čestoti javljanja pojedinih glasova, pogotovu nekih palatalnih suglasnika. Već prva strofa:

Ja sam Dedo ašik derviŠ / ki ti izranjen padam prid dvor; / izid',
džanum, da me vidiŠ / i da čujeŠ moj razgovor — / je li sladak, a,
Što veliŠ? — / ja sam Dedo smamljen derviŠ (1—6)

upućuje na gomilanje suglasnika š, koje se kroz cijeli spjev ostvaruje osobito u završnim distisima svih strofa, i to zbog rima s riječju *derviš* (x *veliš*, *cap-tiš*, *držiš* itd.). Važna se pak zvukovna razlika prema tradicionalnome pjesništvu u Dubrovniku (i u ostalim južnohrvatskim književnim krugovima) prije Đurđevića postiže u *Dervišu* uvođenjem dotada posve neiskorištavanog suglasnika *dž*. Temeljeći svoju versifikaciju na fonološkome stanju čakavskog narječja (u kojem se suglasnik *dž* realizira kao ž), Đurđevići prethodnici većinom nisu poznavali toga fonema. Na primjer, Petar Hektorović u jednoj od dviju bugarštica bilježi:

Ovo ti se brode t u r s k e *kirižije* karavane.²¹

Isti se pak leksem nalazi u Đurđevića ovako zabilježen:

jok, ja nijesam *kiridžija* (98),

a suglasnik *dž* dosta se često javlja osobito u početnome dijelu spjeva; primjeri: *džanum* 3, *džiger* 59, *pendžer* 125, *hodža* 129, *džanum* 135.

5.

Turcizmi u Đurđevićevu *Dervišu* ne djeluju kao zaseban leksički sloj koji ne bi bio uključen u suodnos s ostalim jezičnim podacima. Ishodište toga suodnosa jesu iz tradicionalnoga ljubavnog pjesništva naslijeđeni stilemi. Turcizmi (kao supstitucija ili kao opreka ustaljenim poetizmima) bitno pridonose stilskom pojačanju jezičnih podataka koji tvore tekst *Derviša*. Komička funkcija turcizama u tom spjevu naizgled je u njima samima, a zapravo se temelji na opisanome suodnosu. Turcizmi također znatno pojačavaju akustički dojam što ga djelo ostavlja.

(Primljeno na 2. sjednici Razreda za filologiju JAZU od 1. III 1982.)

²¹ PSHK 7, str. 190, st. 616.

Josip Vončina

UNCONVENTIONAL LANGUAGE OF ĐURĐEVIĆ'S *DERVIŠ*

Summary

Literary historians (Medini, Vodnik, Lozovina, Kombol) emphasize that in Stijepo Đurđević's *Derviš* there can be found a successful choice of language in which Turkish and native words are used parallelly in good harmony. Stylistic analysis of *Derviš* shows that in this work there is a rather important relation between Turkish words and traditional stylistic elements (developed in the Croatian Petrarchan poetry). Turkish language elements get into conflict with traditional stylemes, sometimes the former replace the latter (particularly with comic purposes) and they contribute substantially to phonostylistic effects in the work.